

Ti topp 3-lister fra verden - siste reisebrev fra Presidenten

Vilde Ronge

I åtte år har jeg reist verden rundt for arkivsaken, som frivillig i International Council on Archives (ICA). De siste fire av dem som leder av Section of Professional Associations, med den tilhørende fancy tittelen *president*. Jeg har vært på alle verdens kontinenter, reist over land og strand, kjørt fly og buss og båt og tog og t-bane og bil, truffet masse fine folk, sett fantastiske landskap, mangfoldig kultur og formidabelt dyreliv, og viktigst: diskutert dokumentasjonsforvaltning og arkiv opp og i mente, og fått innspill og ideer og perspektiver som jeg bare kunne ha drømt om ellers. Det er Norsk Arkivråd som har støttet vervet mitt økonomisk og jeg er evig takknemlig for det - for glede meg - alt hva jeg har lært og opplevd, både personlig, som leder og som fagentusiast.

Jeg har også vært med å sette noen spor, sammen med komiteen jeg har ledet, og det føles veldig godt og selvsagt nødvendig, å gi noe tilbake. Det jeg er mest stolt av å ha fått til i ICA er å påvirke til at organisasjonen tenker mer helhetlig og har et litt mindre ensidig arkivsyn. I en digital verden er vi helt avhengige av å gjøre en god jobb tidlig i verdikjeden, i dokumentasjonsforvaltningen, for å kunne få gode sluttprodukter i fremtiden, relevante og dekkende arkiv for oss alle. Min opplevelse er ICA fortsatt har stykke arbeid igjen når det gjelder å tenke hele verdikjeden i alle sine aktiviteter, men vi har vært med å påvirke at

organisasjonen har blitt dyttet i riktig retning. Et tydelig eksempel på dette var at *Basic Principles on the role of Archivists and Records Managers in support of Human Rights* ble nettopp det, prinsipper som gjelder for alle som jobber i arkivverdikjeden, hele livssyklusen, fra starten, når dokumentasjonen blir skapt og gjennom hele løpet til evig liv i en arkivinstitusjon. Det var en lang og vanskelig kamp, som vi i komiteen min ikke ga oss på, og vi nådde igjennom til slutt.

Det har vært mye jobb, å lede komiteen i disse fire årene, og all reisingen har også vært slitsom til tider. Men jeg hadde gjort det igjen om jeg fikk sjansen, for mest av alt har det vært gøy og inspirerende og spennende.

For et år siden var det å reise ut i verden noe selvsagt for oss, noe vi kunne velge dersom vi hadde ressurser og tid til det. Nå er alt snudd på hodet og jeg får lykkefølelse av muligheten for å reise på trygt besøk til en venninne på Bekkestua. Livet, både privat og på jobb og i samfunnet, er blitt dramatisk endret med pandemien, og konsekvensene i det lange løp ser vi ikke rekkevidden av ennå.

Det som er sikkert er at selv om radiusen for livsutfoldelse akkurat nå er sterkt begrenset, kan vi fortsatt reise i tankene, og derfor kommer det

Château de Vincennes, Paris 2018

her ti topp 3-lister fra mine år som omreisende arkivpresident, alle håndplukket fra mitt indre arkiv. Jeg starter med de tre mest minneverdige arkivene jeg har besøk, og alle tre er eksempler på hvor utrolig viktig arkiv er, for oss alle sammen, både hver og en av oss, men også for fellesskapet!

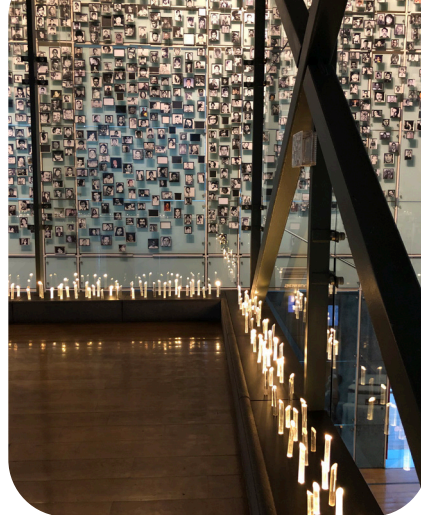
16. november var det digital generalforsamling i ICA, nye medlemmer ble valgt inn og jeg har tredd ut av styret. Selv om det er litt vemodig, er det først og fremst en lettelse. Jeg har gjort mitt og det har vært en utrolig fin tid, men nå er det andres tur.

Takk for meg i ICA!

• Stasi-arkivet i Berlin

Å høre historien om arkivmaterialet i Stasi-arkivet, om alle skjebnene bak de mange mappene, var sterk kost. I 20 år fra 1969 til 1989 ble det arkivert over 110 000 hyllemeter med mapper og dokumenter i arkivet til det beryktete sikkerhetspolitiet i det kommunistiske Øst-Tyskland.

3 mest minneverdige arkiv

• Museum of Memory and Human Rights i Santiago, Chile

Museet er et minnesmerke over alle ofrene fra militærdiktaturet ledet av Augusto Pinochet som varte fra kuppet i 1973 og frem til 1990. 11. september 1973 tok militærjuntaen i Chile makten fra den folkevalgte presidenten, sosialisten Salvador Allende, og denne dramatiske hendelsen innledet en periode med terror. Mer enn 3000 mennesker ble drept eller forsvant uten spor. Vi fikk en omvisning i museets arkiv og det gikk kaldt nedover ryggen på oss.

• Nasjonalarkivet i Kamerun

Nasjonalarkivet hadde invitert oss i ICAs hovedstyre til å komme og være med å dekorere murene som omga arkivet, de hadde satt av to meter til oss. Det var lokale kunstnere som i utgangspunktet hadde fått fritt spillerom og oppgaven var: hva betyr arkiv for oss som nasjon? På den ene vegg sto det, oversatt fra fransk: "Arkivene er oss. Det er våre liv. Det er vår historie. Det er vår fremtid." Det var veldig, veldig fint.

3 mest spesielle bygninger

• FNs internasjonale domstol i Arusha, Tanzania

Mitt første hovedstyremøte i ICA fant sted i selve rettssalen der blant annet krigsforbrytere fra folkemordet i Rwanda har stått tiltalt, det ga en ganske creepy følelse.

• Brandenburger Tor i Berlin

Da komiteen hadde vårmøte i Berlin i 2018, var møtelokalet vårt i Akademie der Künste, som ligger på plassen foran Brandenburger Tor. Det var veldig spesielt å sitte der, representanter fra tolv nasjoner fra hele verden, med utsikt over et så historisk viktig landemerke. Det setter ting i perspektiv, det er så viktig med internasjonalt samarbeid, uansett bransje.

• Sheikh Zayed Grand Mosque i Abu Dhabi, De Forente Arabiske Emirater

Et smykke av et byggverk, med helt nydelig mosaikkarbeid, buer og minareter. Moskeen er helt gigantisk svær, altså dimensjonene er faktisk ikke mulig å beskrive med ord. Blant annet inneholder den verdens største gulvteppe, det er 5500 m2 stort og veier 35 tonn.

3 fineste kulturopplevelser

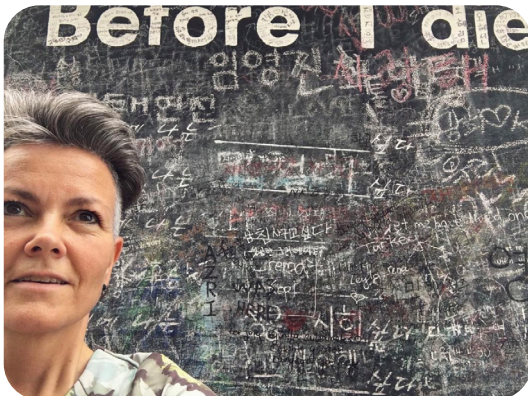
- **Frida Kahlos Casa azul (Det blå huset) i Mexico City**

En fredelig og stemningsfull plass midt i en av verdens største og mest bråkete byer. Ikonet Frida Kahlo bodde i huset i størsteparten av sitt liv og man føler hennes nærvær og unike kunstnersjel i hver krik og krok

- **Dalen Casablanca i Chile**

Å kjøre gjennom denne frodige dalen er en fryd for sjelen. Ikke bare dyrkes det vindruer, det er oliven, sitroner, appelsiner så langt øyet kan se og bølgende bakketopper og lukter som tar pusten fra deg.

- **Ihwa Mural Village i Seoul**

Seoul er en storby der gammelt og nytt går hånd i hånd, og det er utrolig mye å se. Når jeg trekker frem veggmaleriene i bydelen Ihwa som topp tre kulturopplevelser, tror jeg det bunner i det at kontrasten var så stor mellom den litt sånn obsternasige og fargerike grafittien og det ellers så uniforme og ordentlige samfunnet.

3 kuleste Norges-reklamer

- **Fusa-bunad i Seoul**

I 2016 arrangerte komiteen min arkivfilmfestival under ICA-kongressen i Seoul. For å skape litt blest sto jeg på stand iført Fusa-bunaden min – stor suksess. Og godt var det, for den megatunge bunaden måtte jeg bære som håndbagasje tur/retur Oslo-Seoul, hva gjør man ikke for vervet sitt!

- **17.-maifeiring i Arusha og Santiago**

Komiteen min har gjerne hatt vårmøte i mai, så flere nasjonaldager har jeg vært sammen med dem i fremmed land. Jeg har servert møtedeltakere i både Tanzania og Chile håndbåren kransekake fra Norge med stor suksess, oversatt dårlige vitser til engelsk og sunget "Ja, vi elsker" høyt og falskt, selvsagt iført papirhatt.

- **Arkivgeriljaksport til Dar es Salaam**

Da jeg jobbet i Dokumentarkivet i NRK, etablerte vi arkivgeriljaen for å få oppmerksomhet rundt viktigheten av dokumentasjon og hang opp geriljabroderier om arkiv på alle NRKs toaletter blant annet. Jeg holdt et kurs i dokumentasjonsforvaltning for statsansatte i Tanzania der jeg fortalte om geriljaen, og to byråkrater fra innenriksdepartementet i Dar es Salaam fortalte meg i en pause at de skulle rett hjem og brodere arkivbudskap til arbeidsplassen sin!

3 særreste matserveringer

• Sjøpølser i Seoul, Korea

Man skal ikke skue hunden på hårene, sier ordtakingen, men i dette tilfellet satte det visuelle uttrykket en definitiv stopper for smakingen!

• Kavli magerost i Arnhem, Nederland

Ja, altså medbragt magerost på tube fra Norge er jo ikke så sært, men det var ganske artig da magerosten min ble lansert som "nice sauce" av en kineser og sendt rundt i rommet på et møte i Nederland for å sprite opp baguettene vi hadde fått til lunsj. Alle skulle ha, klart det – nice sauce av sorten magerost med skinke, gjør alt så meget bedre!

• Gresshoppe-taco i Mexico City

Det smaker som kylling, sies det, når man får servert noe fremmed mat man er skeptisk til. Gresshoppe smaker heller som reker, synes jeg, og siden jeg i ettertid har blitt vegetarianer holder jeg meg unna innsekter i fredagstacoen, det var liksom ikke sååå godt!

3 flotteste naturopplevelser

• Safari i Ngorongoro-krateret

Det var bare å klype seg i armen hele den dagen nede i Ngorongoro-krateret, dette særegne naturvernområdet på 8300 km² i Tanzania, og slippe tårene løs, det var virkelig en så sterk opplevelse. Zebraer, hyener, løver, gaseller, bøfler, gnuer, flodhester, elefanter - bare noen meter unna den åpne safarijeepen – og et nesehorn veeeldig langt borte. Det var helt magisk!

• Bølgene og havet ved Kangaroo Island, Australia

Kangaroo Island ligger utenfor kysten i South Australia og det neste fastlandet sørover er Antarktis. Og selv om isen er langt unna, og det er et helt hav imellom, er det akkurat som man kjenner at man står på verdens ende, det er kaldt og surt, og naturen er virkelig så til stede – man føler seg bitteliten. For noen krefter! Havet og bølgene bråker, buldrer, spruter, skyller over land og baner vei, uansett! Dette evige presset har også ført til fantastiske fjellformasjoner som for eksempel grotten Admiral's Arch, imponerende naturkunst!

• Snorkling på Great Barrier Rief, Australia

Vi tok båt fra Cairns ut til en pontoon, en stor flåte, som lå over revet. Der fikk vi på oss våtdrakt, snorkel, dykkermaske og svømmeføtter. Jeg var helt yr i kroppen med tanke på hva som ventet, og alle forventninger ble mer enn innfridd: farger, fisker, koraller, mønstre – en livskraftig fargeeksplosjon rett under vannoverflaten, og en helt ubeskrivelig opplevelse jeg aldri vil glemme. For et liv som finnes i havet, og så sårbart for menneskehetens gjøren og laden.

3 kjipeste reiseminner

• Uten bagasje i Kamerun

Jeg har vært mye uheldig med bagasje altså. Mest utfordrende var det da to store koffertar ble sendt et annet sted i verden mens jeg selv fløy til Kamerun, og ikke kom til rette før fem dager senere, dagen før jeg skulle hjem igjen. Problemet var at man i Yaoundé ikke har butikker som vi er vant til hjemmefra, og man kan heller ikke gå ut alene. Kjolen jeg reiste i ble derfor både turtøy, pysj og konferanseantrekk og jeg priset meg lykkelig for at jeg hadde fått en kam og en tannbørste på flyet. Ellers hadde jeg ingenting uten det jeg sto og gikk i da jeg landet, vi snakker nada, frem til nasjonalarkivaren i Kamerun, Esther Olembe, tok meg med ut på marked der jeg fikk kjøpt meg to fantastiske afrikanske kreasjoner!

• Uten bagasje i Chile

Jeg hadde lært fra Kamerun, så da jeg dro den lange veien til Santiago med ørtten mellomlandinger, hadde jeg med meg et skift og toalettsaker i håndbagasjen. Det var likevel litt kjipt å vente tre dager med å få kofferten min og da den endelig kom, hadde noen sannelig vært oppi og rasket meg seg tre jakker.

• Syk i Kamerun

Å bli syk på eksotiske steder med helt annen bakteriefloora enn hjemme, er ikke et ukjent fenomen, men det gjør det ikke hyggeligere for det. Jeg lå inne på et ganske kjipt hotellrom i to hele dager og klarte ikke ta til meg verken tørt eller vått. Ikke hadde jeg bagasje heller. På et tidspunkt ringte jeg ned til resepsjonen og sa at jeg var så syk at jeg ikke orket at stuepiken skulle komme. Fem minutter senere banket det på, først forsiktig, men så mer og mer, det ga seg ikke. Til slutt kreket jeg meg bort og åpnet en liten sprekke. En blid dame sto utenfor: "Her er strykejernet du ville ha". Det var ikke gøy før lenge etter at jeg kom tilbake til Norge.

3 mest eksotiske utflukter

• Den antikke byen Teotihuacan i Mexico

Solpyramiden ble bygget i år 200 og er ikke bare det største bygget i Mexico, men det største bygget av sitt slag på den vestlige halvkule. Å sitte der og skue utover denne oldtidsbyen som ble bygget for hånd for så mange år siden, som huset et så sofistikert samfunn med en så rikholdig kultur, tenke på alle de menneskene som hadde sitt liv og virke der, det var til å få frysninger av.

• Politistasjonen i Santiago

Jeg ble jo frastjålet tre jakker på vei til Santiago og for å få tilbake penger på forsikringen, måtte jeg anmelde tyveriet. Jeg satt fire timer på en politistasjon sammen med en spansk talende kollega og det var verdens beste underholdning, maken til kaos, jeg kan skrive bok om det!

• Tunneler under Nord-Korea

For flere år siden oppdaget Sør-Korea at naboen i nord hadde gravd ut tunneler fra seg og sørover, som et ledd i en plan om å invadere landet. I disse tunnelene kan man få omvisning, forutsatt at man ikke lider av klaustrofobi, er gravid eller har hjerteproblemer. Deler av tunnelene er så store at man kan kjøre tanks gjennom, andre deler er så trange at man ikke kan stå oppreist. Det var rimelig skummelt da jeg gikk lutrygget dypt inne i en slik trang tunnel mens jeg tenkte at det var fint at de hjemme ikke visste hvor jeg var. Likevel, det ga meg et unikt lite innblikk i dette svært konfliktfylte området i verden.

3 råeste dyr

• Min første elefant i levende livet i sitt naturlige element i Tanzania

• En mektig sølvrygg i Kamerun

• Hoppende kenguruflokk over en bakketopp i Australia, her representert ved en jeg klappet

Utdeling av filmpriser, Adelaide 2019

Hele komiteen samlet foran Stasi-arkivet, Berlin 2018

Fra venstre: Bert de Vries, Marta Munuera, Mei Du, Becky Tousey, Vilde Ronge, Bettina Joergens, Michal Henkin, Pierre-Frédéric Brau, Eugenio Bustos Ruz, Cédric Champagne, Piotr Zawilski og Alassane Ndiath

3 beste faglige høydepunkter

• Jeg har fått dokumentasjonsforvaltning mer på agendaen!

Dette er jeg særdeles stolt av, for ICA er en veldig arkivtung organisasjon. Uansett tema, uansett setting, jeg har viftet med hånden og påpekt hvor viktig det er med dokumentasjonsforvaltning, at hvert steg i arkivverdikjeden er like nødvendig, også den tidlige fasen der dokumentasjonen skapes. Spesielt i en digital tid. Jeg har vært dokumentasjonsforvaltningens fanebærer i ICA og det er nok mange som setter = Vilde når det er snakk om records management – og det er faktisk helt ok for meg!

• Konkrete leveranser fra komiteen

Det er utfordrende å jobbe med frivillige - og som frivillig. Punktum. Man blir raskt slukt av jobben sin hjemme og det er lett å ha mange ambisjoner og være fylt med entusiasme når man møtes, men når det kommer til stykket, uteblir leveransene. Derfor er jeg veldig fornøyd med blant annet disse to konkrete tingene vi har levert og som begge handler om å bli inspirert til å kommunisere bedre rundt dokumentasjon og arkiv: 1) Vi har arrangert to arkivfilmfestivaler 2) Vi har holdt en vellykket workshop om heistaler i Mexico og i ettertid laget en verktøykasse om hvordan man kan arrangere slike hjemme hos seg selv. Verktøykassen finnes på fem språk på ICAs nettside.

• Konkrete leveranser til ICA

Jeg har også bidratt inn i andre oppgaver i ICA. Jeg var med i rekrutteringsarbeidet for å få på plass ny generalsekretær, som ble Anthea Seles, ICAs første kvinnelige sådan, i 2017. Jeg har holdt mange foredrag på tilsvarende mange steder, for å snakke om internasjonalt samarbeid, nettverksbygging og viktigheten av dokumentasjonsforvaltning i en digital tid. Noe av det gøyeste var å være en del av åpningsseremonien til de tyske arkivdagene i Wolfsburg i 2018, med nesten 1000 mennesker til stede i salen. Det var tre foredrag i plenum under åpningen: borgermesteren i Wolfsburg, kommunikasjonsdirektøren i Volkswagen og lille president Vilde fra Norge – stas! Noe av det siste jeg gjorde for ICA var å lede en arbeidsgruppe som jobbet frem en policy som kan sikre mer mangfold blant dem som innehar verv i organisasjonen. Et krevende, men veldig viktig arbeid. ICA kan ikke kalle seg en global arkivorganisasjon og samtidig styres av en liten gruppe hvite menn på 55+ fra vesten, for å sette det litt på spissen